

Vývozy smrkové kulatiny bychom měli zastavit. Ne politicky, ale ekonomicky

Když se seznámíte se Stanislavem Polákem, schválně, jak dlouho vám vydrží nepoložit první otázku o dřevě. Pak to začne. Víte, jak dlouho roste les? Komu vdčíme, že máme 30 % České republiky pokryté lesy? O lesním hospodářství a dřevě dokáže poutavě povídat celé hodiny. Má přímo encyklopedické znalosti a vy přemýšlíte, kde jich nabyt. Nejde však jen o široký vědomostní přehled, ale o lásku, která je přímo hmatatelná, když Stanislav Polák o dřevě mluví.

K lesu má osobní vztah, hned na začátku našeho rozhovoru vysvětloval: „Pocházím z lesnického rodu a nikdy jsem nezvažoval, že bych v tradici nepokračoval. Vyučil jsem se dřevorubcem, střední i vysokou školu jsem absolvoval se zaměřením na lesnictví. Les je pro mě přirozené prostředí, které není určeno jen pro procházky. Je místem, kde se pracuje. Když jsem nastupoval jako lesník, říkalo se, sloužíme lesu. Dnes už by to tak nikdo neřekl a je to škoda.“

ČESKÉ LESY A HOSPODAŘENÍ V NICH

Jak jste se dostal k Nadaci dřevo pro život?

V roce 2005 velké dřevařsko-lesnické podniky založily Nadaci dřevo pro život. Cílem byla propagace k vyššímu užívání dřeva v našem každodenním životě. Citelně tu chyběla organizace, která by propojovala informace o lese a jeho zpracování a edukovala o hospodaření v lesích a dřevu jako obnovitelné surovině.

Na konci roku 2010 mě tehdejší předseda správní rady požádal o vytvoření nové koncepce Nadace, kterou v prosinci 2010 celá správní rada přijala. To byl můj první kontakt s tímto prostředím.

Vy jste tedy přijal nabídku se edukace odborné a laické veřejnosti ujmout.

Ano, po velmi zajímavé diskusi o budoucnosti Nadace, která na oné správní radě v prosinci 2010 proběhla. Domluvili jsme se, že svou novou koncepci také uvedu v život. Od té doby jsme si v Nadaci vymysleli krásné projekty, začalo mě to neskutečně bavit a zůstal jsem zde dodnes.

Jaká je schválená lesní strategie státu?

Strategii o lesním hospodářství zpracovalo Ministerstvo zemědělství. Jde o koncepci do roku 2035, která má za hlavní cíl trvale udržitelné hospodaření. Zásadní je uvědomit si, že trvalý rozvoj stojí na třech pilířích, a to pilíři environmentálním, sociálním a ekonomickým. Takže pokud někdo o své činnosti říká, že je trvale udržitelná, měla by je všechny splňovat. Bohužel, v dnešní době se vnímání principu udržitelnosti zúžilo na environmentální problematiku. Podle mě je nutné a správné využívat všechny přírodní produkty co nejvíce, ale s respektem k principu udržitelnosti. S respektem, že je nás nyní na naší planetě osm miliard a všichni potřebujeme jíst a někde bydlet. Takovou, podle mě správnou, cestou je například využívat v maximální míře dřevo, jehož původ je v lesích s udržitelným hospodařením, a právě to schválení lesní strategie státu říká. Využívejme smysluplně les a jeho produkty udržitelně. V lesích to znamená, zjednodušeně řečeno, po kácení stromů sázet nové stromy a jejich dřevo využít smysluplně až do jeho opravdové recyklace všeho, co je možné.

STANISLAV POLÁK

Vystudoval Fakultu lesního inženýrství na Vysoké škole zemědělské v Brně. Jako lesnický elév pracoval v polesí Ješovice. Po revoluci se stal ekonomickým náměstkem a později ředitelem společnosti Lesy Mělník. V roce 1995 založili s kolegy Českou asociaci podnikatelů v lesním hospodářství (ČAPLH), kde jedním z hlavních projektů bylo objektivní měření dřeva při prodeji. Roku 1998 nastoupil do papíren ve Štětí, kde řídil obchodní politiku nákupu dřeva, zpracování dřeva, buničiny a obchod s buničinou. Od roku 2008 pracoval samostatně jako kouč a konzultant. V roce 2011 přijal nabídku řídit Nadaci dřevo pro život.

STANISLAV POLÁK

*„Lesnické hospodářství má stoletý cyklus.
To znamená, že když jako lesník vysadím strom,
užitek z něho bude mít až můj vnuk.“*



Když se zaměříme na současný dřevozpracující průmysl a přihlédneme ke kůrovcové kalamitě, jsme surovinově soběstační?

Osobně nemám rád označení kůrovcová kalamita, protože hlavním problémem bylo sucho. Vedle smrků, na něž jsme se mediálně soustředili, usychaly borovice i duby, břízy... Bez vody neroste žádný strom.

Vyjádřím se k otázce surovinové soběstačnosti. Zde zdůrazním, že jediná ohrožená dřevina pro průmysl v budoucnosti je smrk. Firmy by se ale měly připravit na skutečnost, že se procentuální zastoupení smrků v našich lesích dlouhodobě snižuje, a tím pádem nebude tolik smrkového dřeva jako dřív. Celkový přírůst dřeva všech ostatních dřevin v našich lesích bude velice pravděpodobně podobný. Přizpůsobit se tomuto vývoji je pro celý dřevozpracovatelský průmysl velká výzva. Osobně věřím, že naše podniky to zvládnou.

DRUH DŘEVIN V NAŠEM STAVEBNICTVÍ

Jaké další dřevo se hned po smrku ve stavebnictví nejvíce užívá?

Borovice a dub, následně třeba buk. Určitě na vzestupu zájmu bude douglaska. Je někdy až úsměvné, že když mluvím s kolegy z průmyslových podniků, stěžují si na nedostatek dřeva a přitom mají na mysli jen smrk. Prostě je třeba se připravit na varianty zpracování borovice, břízy, buku, dubu a právě již zmiňované douglasky.

Není poptávka po smrku zapříčiněna nízkou cenou?

Cena dřeva je relativní a velmi proměnlivá. Poptávka po smrku je způsobena tím, že je pro průmyslové zpracování nejlepší. Má skvělé, předvídatelné fyzikální vlastnosti a lehce se opracovává.

SMRKOVÉ DŘEVO

Firmy se musí připravit na skutečnost, že se procentuální zastoupení smrků v našich lesích dlouhodobě sniž.

Jak staré je dřevo, které jde do dřevozpracujícího průmyslu?

Kolik si myslíte? Pokaždé, když někde mluvím o lesnictví nebo s novináři, pokládám jim otázku, jak dlouho roste strom v českém lese.

To vím, 100 let. Chcete mi ale říct, že i na smrk, který putuje do průmyslového zpracování, se čeká 100 let?

Přesně tak. Lesnické hospodářství má stoletý cyklus. To znamená, že když jako lesník vysadím strom, užitek z něho bude mít až můj vnuk.

Jak se pohybuje cena dřeva, když vezmu v potaz, že strom roste 100 let?

To je právě ten problém, v dnešní době logika o stoleté investici vůbec nehraje roli. Cenu určuje aktuální trh. Když proběhla nešťastná kalamita ve smrku, ceny padaly dramaticky dolů. Teď je situace odlišná. Málo se těží, na trhu není tolik dřeva a cena skokově roste až v desítkách procent. Takže aktuálně je cena smrkového dřeva vysoká.

VSTUP NA VLASTNÍ NEBEZPEČÍ

Kolik se v ČR ročně dřeva vytěží?

Desítky let se těžilo zhruba 17 000 000 kubíků dřeva ročně a rád bych zdůraznil dřeva, ne smrku! Přírůstek je 21 000 000 kubíků dřeva, čili po mnoho let se těžilo méně, než co přirůstalo. Každá kalamita tuto situaci promění, ale v dlouhodobém horizontu máme stabilní lesní hospodářství.

Jaký je důvod pro nižší těžby, než je skutečný přírůst v českých lesích?

Některé dřevo není jednoduše pro využití zajímavé nebo roste na těžce přístupných místech či v chráněných lokalitách. Takže stoletý cyklus lesnického hospodářství není naplněn, prodlužuje se a naše lesy stárnou.

Jak je to s exportem dřeva z ČR?

Největší problém představuje export smrkové kulatiny, který se pohybuje kolem 5 milionů kubíků ročně. Zde je nutné zdůraznit, že neexistuje možnost tomuto vývozu jednoduše zabránit. Schengenská smlouva neboli smlouva o postupném rušení kontrol na společných hranicích je součástí práva EU, jež umožňuje společný hraniční režim a společnou imigrační politiku. Znamená to svobodný pohyb osob i zboží. Takže se dřevo rozřeže v zahraničí a pak se k nám vrací do stavebnictví v podobě kvalitních výrobků. Je to bohužel realita. Vývozy surového dřeva bychom měli zastavit. Ne, politicky to nejde, ale ekonomicky je to cesta. Zde vidím prostor pro výrazné zlepšení.





STANISLAV POLÁK

*Vláda by měla investice do dřevozpracujícího průmyslu ještě více podporovat.**

Proč nedokážeme v Čechách dát dřevu přidanou hodnotu?

Sám neznám odpověď na to, proč investoři do tohoto prostoru nevstoupili. Teď tu máme první velkou významnou investici v podobě továrny na CLT panely. Jde o výrobu s přidanou hodnotou, ne řezání prken na pile. Vláda by měla takovéto investice ještě více podporovat. Pokud však ve velkém stavitelství nemůžete stavět výškové budovy ze dřeva, protože to legislativa neumožňuje, logicky ani investiční pobídky od státu nebudou zřejmě v tomto prostoru zásadní.

Jak vláda podporuje dřevařský průmysl a jeho zpracování?

Podpora tu je, ale ne zásadní. Pro investora je to riziko. Čelí konkurenci z Rakouska, Německa, ale už i z Polska. Řeší se nebezpečí nedosažitelnosti surovin, protože jsme se naučili vyvážet 5 milionů kubiků dřeva pro okolní pily k dalšímu zpracování.

Na jaké státy se náš export zaměřuje?

Rakousko a Německo. Tuším ale, že dovážíme i do Ameriky a že v době kůrovcové kalamity, kdy náš export byl dvojnásobný, se vozilo i do Číny. Jak už jsem zmínil, z České republiky není problém odvést surové dřevo.

POPTÁVKA PO UDRŽITELNÉM STAVEBNICTVÍ

S čím máme jako republika problém ve spojení se dřevem?

Narážíme na zastaralé požární předpisy, které popisují možnosti dřevostaveb před 60 lety. Na tu dobu byly velmi dobře vymyšlené, ale materiály se změnily. Dnes máme průmyslové dřevo, jež má úplně jiné vlastnosti z pohledu hořlavosti a požární odolnosti. Je tedy nanejvýš důležité a potřebné tyto předpisy zmodernizovat, aby reflektovaly revoluci, která v materiálech nastala. Každopádně to se zatím nedaří. Přitom stavět dřevostavby je ekologicky, ale i ekonomicky výhodné, a to z mnoha důvodů. Například se jedná o suchou stavbu, důležitou roli hraje i možná příprava v moderních halách a s tím spojená robotizace. Vše se připraví dopředu v podnicích a samotná výstavba je pak rychlá, stejně jako návratnost investic.

„Narážíme na zastaralé požární předpisy, které popisují možnosti dřevostaveb před 60 lety. Na tu dobu byly velmi dobře vymyšlené, ale materiály se změnily.“

Na webu Lesy ČR jsem dohledala, že zatímco v Česku tvoří podíl staveb na bázi dřeva na bytové výstavbě jen 1 %, v Německu je to 7 %, v Rakousku, Švýcarsku 10 %, ve Finsku, Norsku a Dánsku přes 60 %. Zvýší se u nás zásadně realizace staveb ze dřeva, když se změní legislativa, nebo se musí změnit ještě něco dalšího?

Skandinávské země se dřevem pracují úplně jiným způsobem než my. Nám by stačilo, kdybychom se dostali na úroveň Německa nebo Rakouska. Máte pravdu v tom, že



Foto: iStock

STUDIE O ZDRAVOTNICKÝCH INTERIÉRECH

Je prokázáno, že dřevo dlouhodobě ničí bakterie a působí dobře na psychiku lidí.

nestačí změnit jen normy, aby se ze dřeva začalo více stavět, musí vzniknout poptávka. Tady nám zásadním způsobem pomůžou banky. Budou chtít investovat jen do „zelených“ úvěrů. Logicky podpoří finančně stavby, které budou splňovat podmínky udržitelnosti a limity uhlíkové stopy. Zde je dřevo nezastupitelné. Tlak na udržitelnost by však neměl být jen ze strany finančních institucí. Žít v lepším prostředí a šetřit přírodu bychom si měli přát i my. Doufám, že se to změní rychle a nebudeme si o tom jen povídat.

„Tlak na udržitelnost by neměl být jen ze strany finančních institucí. Žít v lepším prostředí a šetřit přírodu bychom si měli přát i my.“

Banky už udržitelné stavebnictví podporují. Jak se k této problematice staví vláda, prosazuje dřevo u veřejných zakázek?

Ano, v této oblasti veřejných zakázek je obrovský prostor. Bavíme se o miliardách korun, které putují do infrastruktury

NADACE DŘEVO PRO ŽIVOT

Nadace byla založena roku 2005 s cílem podporovat využívání dřeva jako domácí, plně obnovitelné a ekologické suroviny. Zaměřuje se na edukaci laické veřejnosti, již se snaží vysvětlovat, že využíváním dřeva se chrání životní prostředí, nerostné bohatství planety a snižuje se uhlíková stopa. Pořádá semináře zaměřené na odbornou veřejnost a organizuje profesionální soutěže, jakou je například Dřevěná stavba roku, která představuje nejlepší dřevostavby a dřevěné interiéry, jež na tuzemském trhu vznikly. Také stojí za soutěží Stavby s vůní dřeva, která přibližuje skvělé architektonické, projekční a designérské návrhy vysokoškolských studentů s využitím dřeva.

státu, krajů, ale i do lokální samosprávy. Vláda zatím jen vypisuje podpůrné programy na dřevěné stavění. Kdyby ale opravdu chtěla podpořit udržitelné stavebnictví z obnovitelných surovin, stačilo by využívat dřevo ve veřejných zakázkách. Je však férové zdůraznit, že v nynější situaci je to zejména legislativně nejasné.

Francie má uzákoněno, že u všech nových veřejných staveb požaduje nejméně poloviční podíl dřeva a dalších obnovitelných materiálů.

I my se o to snažíme, a dokonce v zákoně o veřejných zakázkách je uvedeno, že nabídka musí splňovat environmentální, sociální a inovativní hledisko. Ale chybí podmínky pro naplňování, proto jsme s Ministerstvem zemědělství vytvořili první metodiku, jak uplatňovat dřevo ve veřejných zakázkách. A opakují, není to jednoduché.

Nebudeme u veřejných zakázek narážet i na aspekt nízké ceny?

V metodice jsme popsali možné postupy, které zadavatel veřejné zakázky může uplatnit. Jednou z cest je, že se zakázka vypisuje už na konkrétní dřevěný nebo kombinovaný dům

se dřevem a soutěž se bude týkat jen realizace. V tomto způsobu výběru se soutěží nejnižší cena, ale u již vyprojektované stavby. Ostatní varianty již nejsou tak jednoduché a musí být stanovena další kritéria včetně ceny. Nicméně je třeba postupovat cílevědomě a s jasnou podporou vlády, že je to správná cesta. Stejně jako ve Francii či Finsku. Jinými slovy, měli bychom se posunout od slov k činům a začlenit do veřejných zakázek budovy s významným podílem dřeva.

Nejprve by však zřejmě mělo dojít ke změně předpisů, abychom mohli stavět budovy vyšší než 12 metrů. Vždyť mnoho veřejných budov, jako jsou městské knihovny nebo školy, musí být velké.

Samozřejmě že výška u některých budov může představovat problém. Je tu ale i otázka hygieny.

„Měli bychom se posunout od slov k činům a začlenit do veřejných zakázek budovy s významným podílem dřeva.“

To jsem vůbec netušila, myslíte z důvodu bakterií?

Dřevo z pohledu zdravotního jasně poráží plasty. Dáváme například lidem znalostní kvíz o dřevu a v něm je položena otázka, zda je hygieničtější krájet potraviny na plastové podložce nebo prkénku.

Už slyším argumenty, že plastovou podložku perfektně umyjete, kdežto na prkénku se zachytí nečistoty.

A je to právě naopak. Výzkumy ukazují, že dřevo si v sobě zachovává antibakteriální funkci, proto je zdravější dřevěné prkénko. Také existuje poměrně rozsáhlá studie z Bratislavy o zdravotnických interiérech, která prokazatelně zvýhodňuje dřevo, neboť dlouhodobě ničí bakterie a působí dobře na psychiku lidí.



Zřejmě u nás to neplatí a tím se vracíme k normám. Nebyla by cestou větší spolupráce materiálů?

Respektuji, že legislativa jde obecně pozadu za rychlým vývojem světa. Nesmí být však příliš pozadu. A to se u dřevostaveb právě děje. Je třeba urychlit změnu. Není to tak, že hned po modernizaci našich norem začneme stavět ve velkém vícepodlažní celodřevěné budovy, a tím nemyslím mrakodrapy. Mezikrokem určitě bude kombinace materiálů s betonem, železem, sklem nebo přírodním kamenem. Jde o materiály, které navíc větší stavby potřebují z důvodu bezpečnosti obyvatel a také svého zpevnění. Lze říci, že je nutné efektivně pracovat se surovinovými zásobami a cíleně je bezzbytku využívat. Vedle toho učít se se dřevem pracovat a uvěřit mu. Pak teprve budeme psychicky a technologicky opravdu připraveni stavět celodřevěné výškové budovy.

Takže stačí, když dřevo začneme mnohem více používat. Co je tedy podle vás důležitým krokem pro rozvoj dřevostaveb v České republice?

Uvěřit, že dřevo by mělo být součástí všech forem našeho života. Potom to bude mnohem snazší než dnes. Řeknu vám krásný příklad. Rakousko je zemí, kde běžně dřevo užívají, staví z něho. Když jsme na Ministerstvu průmyslu a obchodu probírali jejich přístup, dostal jsem od náměstka ministra za úkol zjistit, jakými normami a zákony se jejich udržitelné dřevěné stavebnictví řídí. Kontaktoval jsem tedy ambasádu ve Vídni a chtěl znát předpis, na jehož podkladu se dřevo ve stavebnictví tak hojně využívá. Odpověď byla jednoduchá. Žádný předpis neexistuje. Je přece logické, že se používá dřevo.

Martina Tůmová

ZMĚNA NOREM

„Respektuji, že legislativa jde obecně pozadu za rychlým vývojem světa. Nesmí být však příliš pozadu. A to se u dřevostaveb právě děje.“